

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини»

Електронне видання

Харків – 2026

Рецензенти:

Б. М. Боднарюк – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

О. А. Гавриленко – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 4 від 23 січня 2026 року)*

Г 54 **Глобальна безпека та міжнародні конфлікти** : методичні рекомендації до виконання курсових робіт для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини» [Електронне видання] / уклад. С. І. Лиман. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF 32 с.)

Видання містить основні вимоги до написання, оформлення та захисту курсової роботи з дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини». Висвітлено процедуру вибору теми, особливості роботи з науковою літературою, оформлення курсової роботи, порядок та послідовність її захисту, шляхи подальшого підвищення якості її виконання. Наведено приклади оформлення структурних елементів курсової роботи.

УДК 327:378.147.091.33-028.21(072)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2026

© Лиман С. І., уклад., 2026

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Лиман Сергій Іванович

**ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА
ТА МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ**

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини»

Коректор *О. В. Анцибора*
Комп'ютерний набір С. І. Лиман

Підписано до розміщення 23.01.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,92. Обсяг 0,425 Мб. Зам. № 8/26.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13. 01.2009.
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
1.1. Вимоги до курсової роботи	7
1.2. Етапи виконання курсової роботи	8
1.3. Вибір теми та складання плану виконання курсової роботи.....	9
1.5. Збір та обробка фактичного матеріалу	11
2. СТРУКТУРА, ЗМІСТ ТА ОБСЯГ КУРСОВОЇ РОБОТИ	13
2.1. Структура курсової роботи	13
2.2. Вступ	13
2.3. Розділи курсової роботи	17
2.4. Висновки	18
2.5. Обсяг курсової роботи	19
3. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	19
3.1. Титульний аркуш	19
3.2. Зміст	20
3.3. Оформлення тексту	20
3.4. Посилання на джерела	21
3.5. Оформлення ілюстрацій	22
3.6. Оформлення списку використаних джерел та літератури.....	23
3.7. Оформлення додатків	24
4. ПОРЯДОК ДОПУСКУ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ	24
4.1. Порядок допуску до захисту	24
4.2. Захист курсової роботи.....	25
4.3. Критерії оцінювання курсової роботи.....	25
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	26
Додаток А.....	29
Додаток Б	30
Додаток В.....	31
Додаток Г	32

ВСТУП

Процес підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини» відбувається згідно із Законом України «Про освіту», «Про вищу освіту», стандартом вищої освіти ступеня бакалавр, галузі знань 29 «Міжнародні відносини», за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», введеним в дію наказом МОН від 04.08.2020 р., освітньо-професійними програмами, засобами діагностики якості освіти і навчальним планом підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Методичні рекомендації містять основні вимоги до написання, оформлення та захисту курсової роботи з дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти», висвітлюють процедуру вибору теми, особливості роботи з науковою літературою, оформлення курсової роботи, порядок та процедуру її захисту, шляхи подальшого підвищення якості її виконання.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Навчальні дисципліни, які включені у процес підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, спрямовані на систематичне вивчення складних процесів на міжнародній арені. Ґрунтовна підготовка сучасних фахівців з міжнародних відносин передбачає написання ними курсової роботи, яка є завершеною самостійною кваліфікаційною роботою дослідницького характеру, спрямованою на вивчення студентом конкретної наукової проблеми, концептуальних засад глобальної безпеки, причин виникнення, сутності, структури, етапів розвитку, особливостей, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів постбіполярної системи міжнародних відносин, ролі в цих процесах держав, міжнародних, урядових і неурядових організацій у контексті забезпечення міжнародної та національної безпеки.

Як самостійний вид навчальної діяльності курсова робота виконується згідно з навчальним планом під час вивчення здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти». Підготовка і захист курсової роботи – неодмінна умова професійної кваліфікації здобувача та визнання його фахівцем з вищою освітою.

Згідно із «Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна», курсова робота з навчальної дисципліни – це індивідуальне завдання, яке передбачає самостійну роботу здобувача вищої освіти з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних при вивченні цієї дисципліни.

Курсова робота як самостійна розробка актуального питання фахової сфери сприяє розширенню і поглибленню теоретичних знань, розвитку навичок їхнього практичного використання, самостійного розв'язання конкретних завдань, формує вміння публічного захисту своєї курсової роботи перед комісією. Під час написання курсової роботи здобувач набуває досвіду творчого осмислення міжнародних подій, наукової полеміки, розвиває здатність до самостійних суджень, наукових висновків і узагальнень.

Метою курсової роботи є розвиток навичок самостійної науково-пошукової роботи, роботи із джерельною базою, поглиблення, розширення, закріплення та систематизація теоретичних знань і практичних вмінь у процесі вивчення дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти», під час розв'язання конкретного завдання та письмового викладу отриманих унаслідок виконаного дослідження результатів.

Виконання курсової роботи передбачає досягнення одночасно як навчальної, так і дослідницької мети, оскільки автор роботи повинен демонструвати повноту засвоєння навчального матеріалу, широту ознайомлення з літературою з певної проблеми, а з іншого боку – виявити вміння

аналізувати конкретні факти, почерпнуті з джерел, узагальнювати їх і робити обґрунтовані та правильні висновки.

Як важлива форма навчального процесу курсова робота покликана навчити майбутнього фахівця самостійно узагальнювати та аналізувати інформаційні джерела (монографії, підручники, навчальні посібники, публікації періодичної преси), статистичні і практичні матеріали, що характеризують історичні та сучасні процеси міжнародних відносин на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

Під час виконання курсової роботи для досягнення мети здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти вирішується наступний комплекс завдань:

□ збирати, обробляти й упорядковувати великий обсяг інформації про стан міжнародних відносин, світової політики, зовнішньої політики України та інших держав, концептуальні засади глобальної безпеки, причини виникнення, сутності, структури, етапів розвитку, особливостей, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів;

□ проводити самостійні дослідження проблем глобальної безпеки та міжнародних конфліктів із використанням наукових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів;

□ формувати навички наукового пошуку та самостійних творчих досліджень;

□ оцінювати стан та напрями досліджень глобальної безпеки та міжнародних конфліктів у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях;

□ узагальнити теоретичні засади у сфері глобальної безпеки та міжнародних конфліктів;

□ визначити концептуально-теоретичні та практичні аспекти зовнішньополітичної діяльності провідних держав світу у другій половині ХХ – першій чверті ХХІ ст. у галузі безпеки та вирішення міжнародних конфліктів;

□ спираючись на знання географічного положення, особливостей історичного, економічного, культурного та політичного розвитку, визначити та прогнозувати природу і характер політичної поведінки та політичних взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях;

□ виявити основні тенденції і проблеми світової політики, інтерпретувати інформацію щодо реальних подій у сфері міжнародних відносин;

□ формулювати висновки, рекомендації та пропозицій на основі результатів наукових досліджень;

□ використовувати здобуті теоретичні знання у процесі аналізу та узагальнення матеріалу.

Отже, під час виконання курсової роботи здобувач повинен продемонструвати рівень своєї наукової підготовки, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання, приділяти увагу дискусійним питанням теорії і практики міжнародних відносин.

1.1. Вимоги до курсової роботи

Курсова робота повинна бути завершеним науковим дослідженням, виконаним самостійно, і відповідати наступним **вимогам**:

- відображати актуальність досліджуваної теми, тобто відповідати сучасним потребам розвитку міжнародних відносин та світової політики, вивчення проблем міжнародної та національної безпеки, міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів, а питання, що розкриваються в роботі, важливі для розуміння суті, структури, напрямів діяльності зовнішньополітичних установ, міжнародних організацій, двосторонніх та багатосторонніх відносин на міжнародній арені;

- містити всебічний аналіз досліджуваних проблем, спиратися на актуальні статистичні показники щодо стану політичного, економічного, суспільного та культурного розвитку досліджуваних країн (країни);

- бути логічно та послідовно структурованою за змістом;

- мати закінчений, дослідницький і творчий характер;

- включати у зміст матеріалу тільки об'єктивні факти і реальні практичні приклади;

- відповідати сучасному рівню науки, відображати такі підходи й наукові знання, що пояснюють явища і події міжнародних відносин на різних етапах їхнього розвитку з позицій сьогодення;

- бути цілеспрямованою, тобто присвяченою дослідженню однієї проблеми;

- висновки і пропозиції, що містяться у курсовій роботі, повинні бути сформульовані чітко й послідовно, мати певну наукову новизну і практичну значимість щодо вирішення проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики, стану міжнародної взаємодії України та інших держав, а також для удосконалення навчального процесу;

- бути поданою в термін, передбачений графіком навчального процесу.

Курсова робота виконується державною мовою з дотриманням норм сучасної орфографії. Вона повинна бути граматично та стилістично правильно написана. Виконання зазначеної вимоги дозволить сформувати у здобувача культуру оформлення наукових праць, яка може знадобитись йому в подальшій професійній діяльності.

Курсова робота повинна базуватися на аналізі різноманітних джерел і не може бути компіляцією, написаною на зведенні різних даних з навчальних посібників, наукових статей, монографій тощо. Головними джерелами для

здобувачів вищої освіти за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини» є збірники документів з зовнішньої політики держав; тексти угод, пактів, самітів, комюніке; законодавчі документи, резолюції, декларації та акти; офіційні заяви державних діячів; дипломатичне листування; джерела особистого походження (щоденники, спогади, мемуари); статистичні показники тощо.

Всебічний аналіз джерел з відповідними посиланнями на тексти документів у розділах курсової роботи дозволить її автору дійти самостійних висновків щодо причин, змісту, наслідків досліджуваних подій та явищ міжнародних відносин, характеру взаємодії окремих держав, міжнародних урядових та неурядових організацій тощо. Здобувач повинен пам'ятати, що завдання курсової роботи не зводяться до підбору фактів та опису їх, а передбачають самостійний аналіз подій світової політики, розкриття їхнього значення, встановлення ступеня їхнього впливу на сучасну систему міжнародних відносин.

Здобувач має знати і постійно вивчати новітні наукові дослідження за темою курсової роботи (монографії, дисертації, наукові статті, тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах тощо). Зміст цих наукових праць, оцінки їх авторами відповідних подій міжнародних відносин та світової політики потрібно відображати у тексті курсової роботи з відповідними посиланнями. За відсутністю у науковій літературі єдиної точки зору з питань, що досліджуються у курсовій роботі, її автору слід навести думки кількох науковців, дати їхню критичну оцінку та висловити свої обґрунтовані міркування з даних питань. Таке відображення дискусійності досліджуваного питання допоможе більш глибокому розкриттю його сутності.

Таким чином, успішне проведення наукового дослідження та написання курсової роботи залежить від чіткого дотримання вищезазначених вимог.

Здобувач повинен дотримуватися вимог академічної доброчесності. Поняття «академічної доброчесності» включає в себе такі цінності, як запобігання шахрайству, фальшуванню та плагіату, підтримку академічних стандартів; чесність і ретельність дослідження.

Таким чином, успішне проведення наукового дослідження та написання курсової роботи залежить від чіткого дотримання вищезазначених вимог.

Курсова робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, не містить матеріалів конкретного дослідження теми, обґрунтованих пропозицій та не відповідає вимогам академічної доброчесності, до захисту не допускається.

1.2. Етапи виконання курсової роботи

Головними етапами виконання курсової роботи є:

- 1) вибір теми та її затвердження;

- 2) складання плану виконання роботи;
- 3) консультація з науковим керівником, уточнення та затвердження плану курсової роботи;
- 4) пошук і опрацювання джерел та наукової літератури, збирання фактичного матеріалу з об'єкта дослідження;
- 5) підготовка першого варіанта тексту курсової роботи і подання його для ознайомлення науковому керівникові;
- 6) доопрацювання курсової роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, написання остаточного варіанта тексту, оформлення роботи відповідно до вимог;
- 7) подання курсової роботи після усунення недоліків науковому керівникові для її оцінювання;
- 8) допуск курсової роботи до захисту її керівником;
- 9) підготовка тексту доповіді, наочних матеріалів (матеріалів презентації) для захисту;
- 10) захист курсової роботи та підсумкове оцінювання членами комісії.

1.3. Вибір теми та складання плану виконання курсової роботи

Курсова робота з дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини» виконується згідно з навчальним планом у першому семестрі (перший курс). На початку вивчення даної дисципліни студентам пропонується тематика курсових робіт. Перелік цих робіт наведено у *Додатку А*.

Тематика курсових робіт за своїм змістом не виходить за межі програми дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти», відповідає її завданням та охоплює всі її розділи. Зміст курсової роботи залежить від об'єкта дослідження. Тема роботи має становити інтерес для здобувача і сприяти максимальному використанню здобутих знань і набутого практичного досвіду.

Вибір теми здійснюється здобувачами у термін не пізніше, ніж 10 днів після їх ознайомлення з пропонованою тематикою курсових робіт

Здобувач має право самостійно обирати будь-який з пропонованих варіантів, виходячи з власних наукових інтересів, уподобань, можливостей та ступеня актуальності теми.

Зазначений перелік не є вичерпним та остаточним. Дозволяється з відома наукового керівника корегувати у назві хронологічні та географічні рамки дослідження або запропонувати свою тему з обґрунтуванням доцільності її розробки (відповідно до попередньої власної науково-дослідницької роботи, до майбутнього місця роботи тощо). Найбільш значимими й особливо вагомими будуть такі курсові роботи, які націлені на вирішення конкретних

проблем реального міжнародного життя. Необхідно звернути увагу на актуальність теми, її важливість, науково-теоретичне і практичне значення, наявність джерел, ступінь висвітлення даної проблеми в науці.

Не дозволяється двом здобувачам обирати тему з однаковою назвою.

Тема обраної курсової роботи повинна відображати проблематику міжнародно-політичного спрямування. Такою темою може бути одна з актуальних державних, регіональних, глобальних проблем (тенденцій) розвитку міжнародних відносин та світової політики, яка відповідає загальним і спеціальним (фаховим) компетентностям та результатам навчання, передбаченим відповідною складовою освітньо-професійної програми «Дипломатія та врегулювання конфліктів».

Тема курсової роботи повинна враховувати ключові тенденції глобального, регіонального, національного рівнів розвитку міжнародних відносин, географічну специфіку, особливості історичного, політичного, цивілізаційного, етнокультурного розвитку частин (країн та регіонів) міжнародної системи, причини виникнення міжнародних конфліктів та їхній вплив на глобальну безпеку.

Під час вибору теми здобувач обов'язково повинен враховувати, що вона пізніше може стати основою теми його майбутньої дипломної роботи.

Після вибору теми та її затвердження здобувач за участю наукового керівника складає **план виконання роботи**. Це – перший крок написання курсової роботи. Від правильно складеного плану багато в чому залежить кінцевий результат виконаного дослідження. План допоможе раціонально організувати роботу, правильно розподілити свій час, спланувати його, глибоко і своєчасно розробити обрану тему. Тому складання плану – не формальність, а один із найважливіших етапів підготовки курсової роботи.

Створюючи план, здобувач має організувати власну роботу так, щоб з раціональними витратами часу самостійно знаходити оптимальні рішення дослідницьких завдань. План повинен відобразити напрями дослідження обраної теми, логічний зв'язок між її окремими складовими частинами, проблемну постановку окремих питань, розмістити їх у певній послідовності. Із складеного плану видно, наскільки студент засвоїв матеріал обраної теми, як він зрозумів проблему в цілому і зумів виділити суттєві, головні напрями дослідження.

План повинен бути реальним, враховувати час на усунення недоліків та доопрацювання тексту курсової роботи після її перевірки науковим керівником. План може уточнюватися під час її написання. Ці уточнення додатково погоджуються з керівником.

Здобувач починає писати курсову роботу лише після узгодження її плану.

1.4. Збір та обробка фактичного матеріалу

Тема курсової роботи має бути забезпеченою відповідними **джерелами** інформації та **науковими працями** вітчизняних і зарубіжних дослідників. Основну літературу за темою дослідження може поради́ти науковий керівник. Надалі збір та обробка фактичного матеріалу здійснюється здобувачем самостійно.

Здобувачу потрібно зрозуміти різницю між джерелами та науковою літературою за темою.

Джерельною базою дослідження є комплекс матеріалів первинного характеру (інформація «з перших рук») – опубліковані та неопубліковані документи, що знаходяться в архівних або в приватних зібраннях. Для здобувачів спеціальності СЗ «Міжнародні відносини» головними джерелами є договори, угоди, декларації, комюніке, повідомлення для преси, парламентські постанови, закони, інші офіційні документи, опубліковані в періодичній пресі або розміщені на сайтах міністерств і відомств, міжнародних організацій, політичних партій, персональних сторінках політичних діячів, дипломатичне і особисте листування, рукописні неопубліковані тексти, спогади політичних діячів.

На відміну від джерел, які можна вважати інформацію «з перших рук», *наукова література* є результатом обробки, аналізу і осмислення первинної інформації, її систематизації, класифікації. Оскільки поява літератури та її зміст залежить від особистої точки зору автора, пов'язана з певною авторською концепцією, зумовлена формулюванням певних наукових цілей і завдань, вона може вважатися свого роду вторинним продуктом у порівнянні з джерелами.

До *літератури* за темою курсової роботи належать:

- монографії;
- колективні праці;
- наукові статті у журналах та збірниках наукових праць;
- тези доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій;
- дисертації та автореферати дисертацій;
- підручники та навчальні посібники;
- біобібліографічні видання;
- ювілейні видання;
- енциклопедії;
- довідники;
- словники;
- дані мережі Інтернет тощо.

Для бібліографічного пошуку необхідного матеріалу здобувачу

доцільно скористатися картотекою бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, предметно-тематичними каталогами інших публічних бібліотек. З назвами видань за темою обраної роботи можна також ознайомитися у списках літератури підручників, навчальних посібників, монографій тощо. Як правило, наприкінці таких видань подаються списки відповідної літератури до певних розділів. Здобувачу також допоможуть щорічні змісти публікацій у наукових журналах.

Провідними науковими виданнями України з міжнародних відносин є «Актуальні проблеми міжнародних відносин», «Актуальні проблеми політики», «Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Серія: Міжнародні відносини», «Вісник Львівського національного університету. Серія: Міжнародні відносини», «Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія, політологія», «Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм», «Зовнішні справи», «Стратегічна панорама», «Стратегічні пріоритети» тощо. Корисними для написання курсової роботи можуть бути й зарубіжні часописи. Провідними науковими виданнями Великої Британії, Німеччини, США та інших зарубіжних країн з міжнародних відносин є «American Journal of Political Science», «American Political Science Review», «Asian Journal of Comparative Politics», «International Affairs», «Journal of International Relations and Development», «Review of International Organizations» тощо.

Значну допомогу в пошуку наукової літератури може надати український реферативний журнал «Джерело». В ньому представлено реферати вітчизняних наукових публікацій за усіма галузями науки.

Під час вивчення джерел та літератури необхідно у першу чергу використовувати публікації останніх років.

Збирання та опрацювання матеріалу не повинно проходити безсистемно. Здійснюючи цілеспрямований пошук за темою дослідження, здобувачу слід вести робочі записи у вигляді окремих цитат та у формі стислого викладу відповідних статей, підрозділів, розділів тощо. Ці записи слід підтверджувати посиланням на конкретні сторінки відповідних видань. Цитування висловлювань потрібно робити дослівно. У тексті роботи вони виділяються лапками. Цитата не повинна бути надто довгою. Вилучення певних фрагментів, яке дозволяє уникнути довгого цитування, позначається трьома крапками «...». Тому цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне.

Збираючи матеріал, зручніше робити нотатки на окремих аркушах та групувати їх за проблемами.

За результатом проведеного бібліографічного пошуку здобувач складає список бібліографії з обраної теми курсової роботи. Цей попередній список потрібно постійно уточнювати та доповнювати під час всього періоду підготовки тексту.

2. СТРУКТУРА, ЗМІСТ ТА ОБСЯГ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Структура курсової роботи

Курсова робота складається з таких обов'язкових структурних елементів:

- Титульний аркуш.
- Зміст.
- Вступ.
- Основна частина з двох розділів.
- Висновки.
- Список літератури.
- Додатки.

Курсова робота повинна відповідати певним вимогам за стилем викладу матеріалу. Формулювання назви теми, розділів та підрозділів повинні бути чіткими, лаконічними і водночас найбільш повно відображати сутність та зміст питань, що розглядаються. Назви розділів не повинні повторювати тему роботи, а назви підрозділів – назви розділів.

2.2. Вступ

Курсова робота відкривається «Вступом», в якому автору потрібно розкрити значимість сформульованої теми дослідження, тобто показати, що він, як самостійний дослідник, вносить нового у вивчення даної теми.

У «Вступі» курсової роботи послідовно розглядається:

- обґрунтування вибору теми та її актуальність;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- мета роботи;
- завдання роботи;
- методи дослідження;
- ступінь вивченості проблеми;
- джерельна база дослідження;
- структура роботи.

Залежно від специфіки теми, ступеня її складності, рівня підготовки здобувача та досвіду його участі в наукових конференціях у «Вступі» також можуть бути зазначені: теоретичне значення одержаних результатів, практичне значення дослідження, апробація результатів дослідження,

Оскільки за змістовністю та якістю написання «Вступу», – звичайно можна судити про ступінь підготовки та компетентності автора, його знання проблеми, необхідно під час написання структурних компонентів «Вступу» дотримуватися лаконічності, обираючи тезовий стиль.

Початковий етап курсової роботи, зазначений у «Вступі» – це **обґрунтування вибору теми та її актуальність**. Розкриваючи актуальність теми, здобувачу необхідно зазначити як *суспільно-політичну*, так і *наукову* важливість обраної проблеми на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин. У цій структурній частині стисло викладається суть проблемної ситуації, сучасний стан проблеми, що розглядається, необхідність подальших досліджень та значення обраної проблеми у світовій політиці. Слід довести, що обрана тема курсової роботи є недостатньо дослідженою в історичній та політологічній літературі. Висвітлення актуальності повинно бути стислим, небагатослівним, у межах однієї сторінки за обсягом. Правильно сформульована актуальність досліджуваної теми демонструє уміння здобувача відділяти головне від другорядного, бачити головну суть проблемної ситуації у світовій політиці.

Об'єкт дослідження – це предметне поле дослідження, процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення, це область об'єктивно існуючого наукового знання, на яку спрямоване дослідження. Об'єктом є сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної інформації для дослідника. Найчастіше об'єктами у курсових роботах з міжнародних відносин та світової політики можуть бути: зовнішня політика, дипломатія окремих країн, певний соціально-політичний феномен, інтеграційні процеси, регіональні зв'язки, регіональна безпека тощо. Не слід визначати об'єкт дуже широко. Представлення об'єкта у «Вступі» доцільно починати фразою: «Об'єктом дослідження курсової роботи є...».

Предмет дослідження – це те, що безпосередньо буде досліджуватися у роботі, це вузька частина об'єкта дослідження, проблемне коло питань, що розглядаються в тексті на конкретному прикладі, це найбільш значима частина, прояв, характеристика, особливість об'єкта дослідження, яка підлягає вивченню. Предмет дослідження повинен тісно переплітатися з назвою курсової роботи і бути відповіддю на питання: «Що, які властивості та які зв'язки об'єкта вивчати?». Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове. Якщо у роботі під назвою «Індо-пакистанські конфлікти та їхній вплив на глобальну безпеку» об'єктом дослідження є територіальні конфлікти в міжнародних відноси-

нах, предметом дослідження будуть історичні умови, структура та динаміка самих конфліктів, а також їхній вплив на міжнародну безпеку та дипломатичні зусилля з врегулювання конфліктів Індії та Пакистану.

Мета дослідження – це отримання кінцевого результату курсової роботи, її підсумок. Мета передбачає те, що слід зробити в ході дослідження: встановлення параметрів або властивостей об'єкта, оцінка рівня розвитку, виявлення недоліків і проблем, формування програми розвитку, обґрунтування напрямів вдосконалення тощо. Мета дослідження завжди пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом.

Виходячи з мети курсової роботи, визначаються **завдання дослідження**. Тобто шляхом окреслення конкретних завдань відбувається конкретизація мети курсової роботи. Її мета і завдання знаходиться у тісній взаємодії. Завдання курсової роботи – це певні етапи, послідовність здійснення процесу дослідження, це план, виконання пунктів якого забезпечує досягнення мети. Тому структура курсової роботи зазвичай є відображенням вирішуваних завдань. Розкриттю цих завдань присвячуються відповідні розділи чи підрозділи дослідження.

Перелік завдань доцільно робити у формі перерахування:

- проаналізувати...;
- розробити...;
- узагальнити...;
- виявити...;
- довести...;
- показати...;
- визначити...;
- встановити...;
- з'ясувати...;
- зробити прогноз...

У курсовій роботі, зазвичай, розв'язуються в середньому 4-5 завдань.

Здобувач виконує курсову роботу за допомогою різноманітних **методів дослідження**. Оскільки саме вони дають можливість досягти поставленої мети, від уміння автора вибрати найрезультативніші методи дослідження значною мірою залежить успіх дослідження. Як правило, у курсових роботах використовуються такі теоретичні методи, як аналіз, синтез, спостереження, порівняння, зіставлення тощо. Потрібно стисло вказати, що саме досліджувалося за допомогою того чи іншого методу.

Характеризуючи **ступінь вивченості проблеми**, здобувач стисло вказує прізвища та ініціали авторів, що зробили найбільш вагомий внесок у розв'язання обраної проблеми, з посиланнями у квадратних дужках на номери позицій у списку використаної літератури. Прізвища дослідників у тексті роботи варто розташовувати в алфавітному порядку. Ініціали науковців записуються перед їхніми прізвищами.

Якщо обрана тема є достатньо розробленою у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, необхідно переконливо обґрунтувати доцільність її подальшої розробки.

У вступі після характеристики ступеня вивченості проблеми здобувач стисло показує, що саме складає *джерельну базу дослідження*. Потрібно вказати особливості використаних джерел, проблеми і недоліки джерельної бази. Джерела, які були використані автором під час написання курсової роботи, доцільно групувати за видами (типами). Посилання у квадратних дужках на номери позицій джерел у списку використаної літератури також є обов'язковими.

Специфіка курсової роботи може зумовити необхідність вказати у «Вступі» на теоретичне та практичне значення одержаних результатів, їхню наукову апробацію.

Теоретичне значення одержаних результатів може полягати у розв'язанні автором певного аспекту теоретичної проблеми, створенні власних рекомендацій за результатами спостереження й аналізу розвитку міжнародної ситуації в конкретному регіоні або у двосторонніх чи у багатосторонніх відносинах. Типовий приклад – прогнозування автором курсової роботи моделей розвитку конфліктної ситуації за участю міжнародних акторів у Сирії, Афганістані, Південнокитайському морі тощо. Уточнення певних наукових положень у світлі досліджуваної проблеми також можуть мати певне теоретичне значення.

Характеризуючи *практичне значення дослідження*, здобувач вказує на можливості або практичне застосування авторських розробок (прогнозів) у сфері міжнародних відносин.

Апробація результатів дослідження – це інформація автора курсової роботи щодо особистої участі у науково-практичних конференціях і семінарах, всеукраїнських конкурсах наукових студентських робіт. Власні публікації (тези та статті) за темою курсової роботи слід обов'язково вказувати у вступі й у списку літератури.

Вступ завершується фразою: «Вирішенню дослідницьких завдань підпорядкована *структура курсової роботи*. Вона складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, містить (вказати кількість) сторінок основного тексту, (вказати кількість) додатків. Список використаних джерел та літератури включає (вказати кількість) найменувань. Це інформативна частина, у якій зазначаються кількісні показники курсової роботи та її окремих складових.

Обсяг «Вступу» звичайно не перевищує 2–3 сторінок загального обсягу основної частини роботи.

Хоча у структурі курсової роботи «Вступ» випереджує розділи, часто залежно від індивідуальних особливостей авторської творчості «Вступ» може бути сформований як на початковому, так і на кінцевому етапах

дослідження. Це пов'язано з тим, що на початку роботи «Вступ» пишеться для того, щоб автор зміг краще уявити собі напрям власних пошуків, згрупувати задуми і намітити план, а тоді, коли написання основної частини тексту вже завершено, це можна зробити для того, щоб за допомогою параметрів «Вступу» схарактеризувати її зміст.

2.3. Розділи курсової роботи

Курсова робота складається з двох розділів, до кожного з яких входить не менш ніж два підрозділи. Не слід робити багато підрозділів (не більше трьох).

Перш ніж почати працювати над розділом, здобувачу потрібно визначити його головну ідею та тези підрозділів.

Кожен розділ доцільно починати з передмови, де актуалізуються завдання дослідження, які будуть вирішені в цьому розділі.

Залежно від специфіки теми курсової роботи, її складності, наявності джерел, власного бачення суті проблеми здобувач сам обирає принцип структурної побудови та змістовного наповнення розділів і підрозділів.

Розділи можна поділяти за проблемним, хронологічним, географічним принципом або на теоретико-описовий та аналітично-прогностичний. В останньому випадку здобувач, що працює над курсовою роботою, наближається до принципу побудови основної частини бакалаврського дослідження, над яким він працював на 4 курсі.

Між розділами та підрозділами повинен бути логічний зв'язок. Назва та мета роботи зумовлює, які саме аспекти проблеми та в якій послідовності розглядає автор. Залежно від напряму, тобто зв'язку з різними сферами суспільного життя, в розділах та підрозділах можуть бути розглянуті наступні сфери: міжнародні відносини, політична сфера, господарсько-економічна сфера, соціальна сфера, духовна сфера, сфера комунікацій.

Здійснення міжнародно-політичного дослідження в галузі регіональних студій реалізується як систематичний аналітичний процес, який починається з попереднього знайомства з інформацією щодо проблематики дослідження і підсумовується представленням загальних аналітичних висновків.

Виклад матеріалу у розділах має бути послідовним, логічним, без повторів. Необхідно підтверджувати ключові твердження думками різних авторів. Здобувач демонструє своє вміння аналізувати причини, хід та наслідки міжнародних подій і не повинен зловживати зайвою описовістю. Типовими помилками є подання в розділах довідкової і загальновідомої інформації, наведення фактів без їхнього подальшого критичного аналізу, опис подій та явищ без посилань на джерела й наукову літературу.

Особистим внеском здобувача у дослідження проблеми, яка розглядається у курсовій роботі, є розробка пропозицій та рекомендацій щодо

удосконалення діяльності міжнародних організацій та прогнозування розвитку двосторонніх, багатосторонніх відносин, міжнародного конфлікту, можливості прийому у міжнародні організації нових членів тощо.

Розділ починається з нової сторінки. Всі літери назви розділу пишуться з великої літери напівжирним шрифтом. Назва розділу розміщується по центру. Підрозділи розділу (1.1, 1.2) оформляються на тій же сторінці, що й попередня частина, через два пробіли. Розділи, підрозділи розділу та їхні назви виділяються напівжирним шрифтом і вирівнюються по ширині з використанням абзацу.

Орієнтовний обсяг висвітленого матеріалу підрозділу – 6–7 сторінок.

Обсяг кожного окремого розділу не може бути менше, ніж 13 сторінок. Розділи курсової роботи мають бути приблизно однаковими за обсягом.

Зміст розділів та підрозділів повинен повністю відповідати їхній назві та хронологічним межах, які наведені в цих назвах. Наприкінці кожного підрозділу та розділу обов'язково коротко (1–2 абзаци) повинні бути сформульовані основні висновки. Краще починати їх словами «Таким чином...», «Отже, ...», «Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати...» тощо.

У висновках підрозділів та розділів автор повинен узагальнити висвітлений матеріал.

2.4. Висновки

Після розділів курсової роботи здобувач підсумовує та узагальнює усе проведене дослідження у висновках. Вони повинні бути сформульовані у тезисній формі, за пунктами, які доцільно нумерувати. Дуже важливо, щоб висновки логічно впливали зі змісту викладеного матеріалу, були чіткими, узагальнювали найбільш важливі положення, відповідали поставленим завданням, відображали зміст роботи, її теоретичне та практичне значення, супроводжувалися власними пропозиціями, були самостійними й конструктивними.

Таким чином, у висновках роботи викладаються положення, що характеризують ступінь розкриття теми, визначається рівень досягання мети і вирішення завдань роботи.

Загальні висновки повинні складатися із логічно поєднаних висновків попередніх розділів. Разом з тим висновки всієї роботи не повинні механічно та дослівно повторювати висновки розділів та підрозділів. У висновках не повинні бути твердження та пропозиції, які відсутні у розділах.

Опис об'єкта, предмета, методів дослідження, зазначений у вступі, у висновках не дублюється. Кваліфіковано кожний пункт висновків складається з двох логічних частин – твердження («доведено...», «визначено...») і доказу («на підставі...», «тому що...»).

У висновках здобувач не повинен наводити цитати та супроводжувати їх посиланнями.

Висновки оформлюються з нової сторінки. Всі літери слова «висновки» пишуться з великої літери напівжирним шрифтом і розміщуються по центру.

Обсяг висновків не повинен перевищувати 2 сторінки.

2.5. Обсяг курсової роботи

Рекомендований обсяг курсової роботи – 30 сторінок (без додатків та списку літератури), де вступ становить 2–3 сторінки, два розділи – 26–27 сторінок, висновки – 1–2 сторінки.

3. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Мова курсової роботи – державна.

Курсова робота має бути оформленою відповідно до вимог державних та галузевих стандартів:

ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення;

ДСТУ 3582-97. Інформація та документація, скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила.

ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила скорочення.

Матеріали курсового дослідження комплектуються у наступній послідовності:

- 1) титульний аркуш;
- 2) зміст;
- 3) вступ;
- 4) розділ 1;
- 5) розділ 2;
- 6) висновки;
- 7) список літератури;
- 8) додатки.

3.1. Титульний аркуш

Першою сторінкою курсової роботи та основним джерелом бібліографічної інформації, необхідної для оброблення та пошуку документа, є титульний аркуш. З титульного аркуша починається нумерація сторінок, хоча номер сторінки на ньому не проставляється. Він оформляється за встановленою формою (*Додаток Б*).

Титульний аркуш містить найменування вищого навчального закладу, факультету, кафедри, дисципліну, тему дослідження, дані про автора роботи, наукового керівника, прізвища членів комісії, місто та рік подання роботи до захисту. Обов'язково вказується не прізвище та ініціали автора, а його прізвище, ім'я, по батькові, курс, група, спеціальність. Дані про наукового керівника: науковий ступінь (скорочено), наукове звання чи посада (скорочено), прізвище та ініціали. Назва курсової роботи пишеться напівжирним шрифтом та великими літерами.

3.2. Зміст

Зміст курсової роботи (*див. Додаток В*) містить перелік структурних компонентів дослідження (вступ, розділи, підрозділи, висновки тощо), послідовність їхнього розташування.

Вступ.

Розділ 1. (Назва).

1.1. (Назва).

1.2. (Назва).

Розділ 2 (Назва).

2.1. (Назва).

2.2. (Назва).

Висновки.

Список використаних джерел та літератури.

Додатки.

Навпроти кожного структурного компоненту праворуч вказується початковий номер сторінки. Зміст має включати всі заголовки, які є в роботі.

Всі структурні компоненти роботи – «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ 1», «РОЗДІЛ 2», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» – друкують великими літерами напівжирним шрифтом симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу напівжирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

3.3. Оформлення тексту

Набір тексту курсової роботи та його роздрук здійснюються за допомогою комп'ютера (в редакторі Word) на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210/297 мм). Використовується стандартний шрифт Times

New Roman, кегль – 14, інтервал між рядками – 1,5. Колір – чорний. Сторінки обмежуються полями: ліве – 30 мм, верхнє та нижнє – 20 мм, праве – 15 мм.

Абзац – 1,25 мм. Він повинен бути однаковим упродовж усього тексту.

Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності, щільність тексту – однаковою.

Кожну структурну частину курсової роботи треба починати з нової сторінки.

Список можна нумерувати цифрами (з крапкою або з дужкою), літерами та маркерами (горизонтальною рисою).

Приклад нумерованого списку:

«...Основні принципи, які покладені у 2020 р. в основу функціонування Всебічного регіонального економічного партнерства:

←→ 1,25 см 1,0 см

1. Як загальна концепція, так і конкретні дії організації мають відповідати принципам і нормам СОТ.
2. У своїй практичній діяльності ВРЕП необхідно ретельно враховувати відмінності партнерів, проявляючи особливу обережність відносно найслабших з них ...»

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку «№».

Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок курсової роботи. На титульному аркуші номер сторінки не проставляють. На наступних сторінках курсової роботи номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Сторінки із заголовками структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ» не нумерують. Номер розділу проставляють після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи ----- надрукована чітко, без помилок і виправлень.

3.4. Посилання на джерела

Використані джерела та література нумеруються арабськими цифрами без знака «№». Усі наведені у курсовій роботі цитати, запозичені думки, перифразовані положення, отримані іншими авторами, повинні мати посилання на джерела інформації. Посилання в тексті дають у квадратних дужках []. В них вказується порядковий номер за переліком посилань та відповідна сторінка (якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей тощо). Наприклад: «Цей напрям зовнішньої політики Франції у вітчизняній

політичній науці певною мірою відбито у монографії С. О. Рудька [11, с. 96-97]...». Якщо здобувач посилається на видання з декількох томів та використовує у своїй роботі принаймні два з них, тоді посилання на конкретний том буде виглядати таким чином: [6, т. 2, с. 129].

3.5. Оформлення ілюстрацій

Текст курсової роботи супроводжується ілюстраціями і таблицями, наявність яких дає змогу викласти матеріал більш доказово та полегшує його сприйняття. Їх необхідно подавати в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше.

Ілюстрації (карти, фотографії, діаграми, схеми, графіки) називаються «рисунокми», позначаються скороченням «Рис.» і нумеруються послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад, перший рисунок першого розділу позначається: «Рис. 1.1». Номер ілюстрації, її назву і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Якщо в курсовій роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за тим же правилом.

Відстань від тексту роботи до ілюстрації і від неї до тексту – 15 мм (вище та нижче рисунка слід залишати по одному вільному рядку).

При наявності у курсовій роботі цифрового матеріалу його необхідно подавати у вигляді таблиці. Таблиці нумерують залежно від розділу та підрозділу, у якому вони знаходяться. Наприклад: таблиця 1.2. – свідчить про те, що вона стосується першого розділу і розміщена у його другому підрозділі. Обов'язковим є зазначення назви таблиці.

Оформляється таблиця у тексті курсової роботи наступним чином: слово «Таблиця» з відповідною нумерацією розташовується у правому куті сторінки, а назва таблиці виділяється напівжирним шрифтом і розташовується по центру сторінки. Наприкінці заголовка таблиці крапку не ставлять. Бажано, щоб таблиця розміщувалася на одній сторінці. У разі перенесення таблиці на іншу сторінку необхідно у лівому верхньому куті наступної сторінки написати: «Продовження (або закінчення) таблиці...» (без назви). Цей запис робиться курсивом.

На всі таблиці курсової роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...у табл. 1.2». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3»; «див. рис. 2.1».

3.6. Оформлення списку використаних джерел та літератури

Джерела та література, що використовувалися під час написання курсової роботи, оформлюються відповідно до вимог державного стандарту ДСТУ 8302:2015. У тексті роботи «Список використаних джерел та літератури» подають після висновків. Цей список повинен містити повний бібліографічний опис документів, наукових праць та довідкової літератури, використаних автором у будь-якій формі.

Позиції списку розташовують в алфавітному порядку у такій послідовності:

- друковані джерела (закони, укази, декрети, угоди, збірки документів);
- монографії, статті, тези, підручники, навчальні посібники;
- іноземна література;
- електронний ресурс.

Відомості про джерела та літературу, які включено до списку, необхідно давати за прізвищами авторів або перших слів назв творів, записаних без автора з обов'язковим наведенням назв праць і вихідних даних видавництва. Авторів, які мають однакові прізвища, записують в алфавітному порядку їхніх ініціалів. Праці одного автора записують за алфавітом перших букв назв його праць.

Список використаних джерел та літератури нумерується від першої до останньої назви. Порядковий номер у списку повинен відповідати номеру у квадратних дужках під час цитування праці у тексті. Здобувачу потрібно уважно перевіряти цю відповідність, оскільки невідповідність порядкових номерів окремих новітніх видань, доданих до списку напередодні подачі дослідження до захисту, є типовим недоліком оформлення курсових робіт.

У списку назви праць подаються мовою оригіналу, спочатку кирилицею, потім латиницею.

Складові бібліографічного опису:

1. Прізвище та ініціали автора (авторів) з великої літери.
2. Після прізвища ставиться пробіл, а також пробіл між складовими ініціалів: Татарчук Н. Б. При наявності більше трьох авторів в області відповідальності (за скісною рисою) пишуть перших трьох авторів та ін.: [та ін.].
3. Після прізвища та ініціалів розміщується основний заголовок: Татарчук Н. Б. Безпекова політика Франції в контексті сучасних європейських геополітичних трансформвань.
4. Відомості про видання (якщо це єдине видання, нічого додавати не потрібно). Якщо посилання робиться на журнальну статтю, тоді через дві скісні риски надається назва журналу або збірки праць.

5. Місто видання. Назви міст пишуться повністю за винятком: Київ – К., New York – N.Y., London – L., Paris – P.

6. Видавництво або організація, що видає.

7. Рік видання.

8. Обсяг книги у сторінках чи сторінки статті у журналі.

9. Після назви міста перед назвою видавництва ставиться знак (:).

У нумерації сторінок не ставлять пробіли (С. 3–4).

10. У кінці опису ставиться крапка.

Приклади оформлення бібліографічного опису див. у *Додатку Г*.

Загальний перелік джерел та літератури повинен налічувати не менше ніж 30 найменувань.

3.7. Оформлення додатків

Після списку використаних джерел та літератури розташовують додатки. До роботи додається аркуш паперу з написом «ДОДАТКИ». Вони містять необхідний довідковий та ілюстративний матеріал, що є початковою базою для розрахунку (законодавчі акти; зразки чи фрагменти документів; таблиці допоміжних цифрових даних; портрети державних діячів, дипломатів, воєначальників; мапи тощо).

Додатки розміщують у порядку появи посилань у тексті курсової роботи. Включення в додаток матеріалів, на які відсутні посилання в тексті, не допускається.

Додаток має заголовок, оформлений вгорі малими літерами з першої великої, симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком великими літерами друкується слово «ДОДАТОК» і велика літера, що позначає додаток. Кожний додаток позначається окремою великою буквою українського алфавіту, за винятком літер Ґ, Є, З, И, І, Ї, О, Ч. Ъ.

Додатки мають спільну з рештою роботи наскрізну нумерацію сторінок.

4. ПОРЯДОК ДОПУСКУ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

4.1. Порядок допуску до захисту

Термін подання курсової роботи встановлює кафедра.

Виконана і оформлена у відповідності з вимогами цих методичних рекомендацій курсова робота подається здобувачем на кафедру для реєстрації не пізніше, ніж за 7 днів до захисту. Роботи, які не відповідають установленим вимогам, повертаються науковими керівниками на доопрацювання. Робота з незадовільною оцінкою підлягає доопрацюванню протягом терміну, встановленого кафедрою.

Курсові роботи, які за висновком наукового керівника заслуговують позитивної оцінки, рекомендуються до захисту. Остаточну оформлену курсову роботу здобувач підписує на титульному аркуші.

4.2. Захист курсової роботи

Захист курсової роботи відбувається у встановлений кафедрою термін у присутності комісії (провідних викладачів кафедри), наукового керівника і здобувачів. Захист дозволяє визначити знання здобувачів з теоретичних питань та практичного матеріалу, пов'язаних з темою курсової роботи, перевірити самостійність виконання роботи.

Перед захистом курсової роботи студент повинен підготувати текст виступу та необхідні для цього наочні матеріали, оформлені з використанням комп'ютерної програми PowerPoint. Наочні матеріали мають послідовно ілюструвати доповідь здобувача і забезпечувати повноту висвітлення всіх положень, які підлягають захисту.

Потрібно враховувати, що виступ за тривалістю не повинен перевершувати 7 хвилин.

Захист обов'язково супроводжується презентацією за допомогою технічних засобів.

Під час захисту здобувач має назвати тему та мету дослідження, обґрунтувати її актуальність, акцентувати елементи наукової новизни, повідомити про структуру роботи та стисло викласти її зміст (основні теоретичні положення роботи, її проблемні аспекти, отримані результати дослідження, обґрунтувати висновки).

У процесі захисту виступаючий має відповідати на запитання та зауваження членів комісії. Відповіді здобувача мають бути стислими, конкретними, аргументованими.

За результатами захисту курсової роботи голова комісії у присутності здобувача виносить колегіальне рішення про оцінку роботи.

У разі відсутності студента на захисті курсової роботи з поважної причини завідувач кафедри може перенести дату захисту курсової роботи.

Студент, який не з'явився на захист курсової роботи без поважної причини або отримав незадовільну оцінку при її захисті, ліквідує академічну заборгованість у встановленому порядку.

4.3. Критерії оцінювання курсової роботи

За результатами захисту курсової роботи комісія приймає рішення щодо оцінки захисту роботи.

Курсова робота оцінюється максимум у 20 балів. Членами комісії враховується актуальність, новизна обраної теми, ступінь розкриття теми

та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам, якість доповіді, вміння відповідати на запитання.

Оцінка дається кожному з указаних елементів виконаної роботи.

Складові оцінювання виконання курсової роботи

1	Оформлення роботи відповідно до вимог	до 2 балів
2	Структурно-логічна побудова роботи, актуальність та новизна (зміст вступу)	до 3 балів
3	Розділ 1 (глибина та якість дослідження)	до 5 балів
4	Розділ 2 (глибина та якість дослідження)	до 5 балів
5	Висновки до курсової роботи	до 2 балів
6	Захист роботи (наявність презентації, загальний рівень володіння інформацією, відповіді на запитання)	до 3 балів
7	Усього (максимальна кількість)	20 балів

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемчук Г. І. Методика організації науково-дослідної роботи / Г. І. Артемчук, В. М. Курило, М. П. Кочерган. К. : Форум, 2000. 271 с.

2. Бех Ю. В., Курган Я. М. Методичні рекомендації щодо оформлення рефератів і курсових робіт. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 59 с.

3. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник. К. : АБУ, 2002. 480 с.

4. Глобальна безпека та міжнародні конфлікти : методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика») [Електронний ресурс] / укладач С. І. Лиман. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. 38 с. (PDF)

URI <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/18779>

5. Кваліфікаційна робота магістра: етапи виконання, структура, правила оформлення, норми бібліографічного опису : методичний посібник для здобувачів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» другого (магістерського) рівня вищої освіти, освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика» [Електронний ресурс] / укладачі А. Ю. Парфіненко, С. І. Лиман, Г. С. Панасенко, І. О. Панова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. 63 с. (PDF). URI <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/18997>

6. Мазур О. В., Подвойська О. В., Радецька С. В. Основи наукових досліджень : навч. посібник. Вінниця : Нова Книга, 2013. 120 с.

7. Методичні рекомендації щодо бібліографічного оформлення списків літератури відповідно до вимог ДСТУ 8302 : 2015 / авт.-упоряд. Р. О. Дзумедзей, І. Я. Стрихар, Н. Г. Мазур. Івано-Франківськ, 2017. 7 с.

8. Міжнародні відносини і світова політика : методичні рекомендації до виконання курсових робіт (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії») / укладач С. І. Лиман. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 35 с.

9. Надикто В. Т. Основи наукових досліджень : підручник. Херсон : Олді+, 2019. 268 с.

10. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна <http://profkom.ua/normativni-dokumenti/polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-harkivskomu-natsionalnomu-universiteti-imeni-v-n-karazina/>

11. Філіпченко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2005. 208 с.

12. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. К. : Слово, 2004. 240 с.

**ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ
«ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ»**

1. «Арабська весна» та громадянська війна в Лівії.
2. Балканська криза (1990–2005) в контексті геополітичних трансформацій у Європі.
3. Безпекова політика Індії в Південній Азії.
4. Безпековий вимір індійсько-китайських відносин у постбіполярний період.
5. Безпековий вимір Угоди про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії 2025 року.
6. Безпекова угода між Україною та Німеччиною 2024 року.
7. Війна в Афганістані: історія і сучасний етап.
8. Військово-політичні союзи як інструмент зовнішньої політики малих та середніх держав.
9. Внутрішні і зовнішні причини соціально-політичного конфлікту в Венесуелі.
10. Внутрішні, регіональні та міжнародні фактори в еволюції Косовського конфлікту.
11. Громадянська війна в Сирії та її вплив на зовнішню політику провідних держав.
12. Гуманітарна діяльність ООН у контексті врегулювання збройних конфліктів (1990–2025 рр.).
13. Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки 2024 року.
14. Діяльність Ліги арабських держав щодо врегулювання палестинської проблеми.
15. Етнічні та конфесійні конфлікти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії.
16. Етноконфесійний конфлікт в Судані та його геополітичні наслідки.
17. Етнонаціональний вимір конфлікту у Країні Басків.
18. Йордано-ізраїльські відносини як фактор формування регіональної системи безпеки на Близькому Сході.
19. Камбоджійська проблема в міжнародних відносинах у Південно-Східній Азії (1975–1991 рр.).
20. Основні міжнародні механізми протидії міжнародному тероризму.
21. Курдська проблема в контексті врегулювання іракської кризи.
22. Курдська проблема в міжнародних відносинах на Близькому та Середньому Сході.
23. Ліванська проблема в миротворчій діяльності Ліги арабських держав і Організації Об'єднаних Націй (1975–1989 рр.).
24. Міжнародний тероризм в сучасних глобалізаційних стратегіях.

25. Міжнародний та регіональний виміри врегулювання ліванського конфлікту.
26. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів на Близькому Сході.
27. Міжнаціональне протистояння в сучасній Іспанії.
28. Міжнародні основи становлення і розвитку спільної європейської безпекової та оборонної політики.
29. Недержавні актори в сучасних конфліктах на Близькому Сході.
30. Роль ОБСЄ у зміцненні миру і стабільності на Євразійському просторі.
31. Особливе партнерство Україна – НАТО як проблема національної та європейської безпеки.
32. Особливості застосування військової сили у збройних конфліктах 1990-х рр.
33. Політика міжнародного співтовариства по врегулюванню конфлікту в Боснії та Герцеговині (1992–1995 рр.).
34. Політика нейтралітету і позаблоковості в сучасній архітектурі європейської безпеки.
35. Проблема забезпечення загальноарабської безпеки та роль Ліги арабських держав.
36. Роль НАТО у формуванні сучасної системи міжнародної безпеки.
37. Роль ООН у боротьбі проти міжнародного тероризму.
38. Роль ООН у врегулюванні близькосхідної кризи.
39. Роль ООН у врегулюванні сучасних конфліктів в Африці.
40. Роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах.
41. Роль ОБСЄ у врегулюванні міжнародних конфліктів.
42. Сутність і природа міжнародного конфлікту.
43. Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах.
44. «Тайванська проблема» в системі міжнародних відносин Азіатсько-Тихоокеанського регіону.
45. Торговельні війни між США та КНР.
46. Феномен виникнення та проявів тероризму в сучасних умовах.
47. Ядерне нерозповсюдження у світовій політиці.
48. Ядерне стримування в політиці США і Росії на сучасному етапі.

Зразок оформлення титульного аркуша

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства
два вільні рядки

Шрифт Times
New Roman 14,
нежирний,
інтервал 1,5

КУРСОВА РОБОТА

один вільний рядок

з навчальної дисципліни «Міжнародні відносини та світова політика»
на тему: **ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА В СИРІЇ 2011–2024 РОКІВ ТА ЇЇ
ВПЛИВ НА ГЛОБАЛЬНУ БЕЗПЕКУ**

два вільні рядки

Студентки 1 курсу, групи УД–51
спеціальності СЗ «Міжнародні
відносини»
освітньої програми «Дипломатія та
врегулювання конфліктів»
один вільний рядок
Шевченко Катерини Андріївни

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

один вільний рядок
керівник: д. і. н., проф. Лиман С. І.
один вільний рядок

Кількість балів _____

два вільні рядки

Члени комісії

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

два вільні рядки

ХАРКІВ – 2026

Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ	
<i>1,25 см</i>	<i>1,0 см</i>
<i>один вільний рядок</i>	
Вступ	3
Розділ 1. Причини та початок Громадянської війни в Сирії	5
1.1. Зовнішня та внутрішня політика Баасистської Сирії у 1964–2011 роках.....	5
1.2. «Арабська весна» і початок Громадянської війни в Сирії.....	10
Розділ 2. Регіональний та глобальний вектори Громадянської війни в Сирії	16
2.1. Роль регіональних і позарегіональних акторів у Громадянській війні в Сирії.	16
2.2. Падіння режиму Асада та його міжнародні наслідки.....	22
Висновки	28
Список використаних джерел	30
Додатки	34

Зразок оформлення списку використаних джерел та літератури

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Нормативно-правові акти	Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012. 1128 с. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. <i>Голос України</i> . 2015. 10 черв. (№ 101). С. 4.
Збірники документів	Документи та матеріали з історії міжнародних відносин періоду холодної війни / уклад. О. І. Сич, А. В. Мінаєв. Чернівці: Рута, 2018. 147 с.
Один автор	Капітоненко М. М. Міжнародні конфлікти. К.: Либідь, 2009. 352 с. Зленко А. Дипломатия и политика: Украина в процессе динамических геополитических перемен. Х.: Фолио, 2014. 559 с.
Два автори	Кучик О. С., Заяць О. А. Зовнішня політика України: навчальний посібник. К.: Знання, 2010. 334 с.
Три автори	Денисенко А., Туркевич В., Шпаковски Л. Лідер двох епох. Азербайджансько-українські відносини через призму життя і діяльності Гейдара Алієва. К.: Планета, 2013. 323 с.
Статті у журналах, збірниках наукових праць та газетах	Лиман С. І., Ангеліс Є. О. Угорсько-румунські відносини та діяльність Венеціанської комісії у вирішенні проблем національних меншин Трансильванії // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм». 2021. № 13. С. 18–25. Ціватий В. Г. Дипломатія та дипломатична служба Фінляндії в умовах нових викликів і загроз поліцентричного світу: історичні традиції, інституціоналізація, модель, національні особливості (досвід для України) // Етнічна історія народів Європи. К., 2018. Вип. 55. С. 122–129. Каспрук В. Чого чекає президент Барак Обама від візиту на Кубу? // Дзеркало тижня. 2016. №7. 26 лют.
Інтернет-ресурси	Білошицький С. Є. ООН у системі глобального управління: перспективи реформування і демократизації. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_30/Gileya30/P15_doc.pdf